

הקדמה למשימות הפרזנטציה לחטיבת הביניים

מבוא קונספטואלי

פרופ' דורית רביד

הצגה בעל־פה של נושא לפני קהל היא אחת היכולות התקשורתיות והשפתיות החשובות ביותר בבית הספר, בחברת בני הנוער, ובהמשך – בכל מעגלי החיים. יכולות ההבעה בעל־פה מתגבשות בד בבד עם היכולות הקוגניטיביות, השפתיות והחברתיות־רגשיות בשנות ההתבגרות. כמו כל תחומי השיח, ההיצג בעל־פה הוא תחום אינטגרטיבי, ואי אפשר להתמחות בו ללא התנסות מרובה. הדרך הטובה ביותר עבור תלמידים להתחיל את ההתנסות בהיצג אורייני בעל־פה היא בחירה בנושא הקרוב לליבם.

שיח בעל־פה הוא אירוע המתרחש בזמן אמיתי, ולכן המדד הצר של "תקינות השפה" (המורפופונולוגיה של מבנה התנועות ושל אותיות בכ"פ) אינו מלמד הרבה על הצלחה בהפקת השיח. מה שמלמד על כך הוא יכולתם של התלמידים להציג את **התוכן** הנבחר במלואו, באופן שוטף וברור, במסגרת זמן קצרה, ללא אפשרויות רבות לעריכה, בהתייחסות הולמת לקהל היעד ולנסיבות התקשורתיות. כלומר, חשוב להבין **שהיצג בעל־פה אינו קריאה של נאום הכתוב מראש**, אלא היכולת להגיע בזמן אמיתי ובמסגרת זמן קצרה למיצוי מיטבי של מסר שייזכר בהמשך. בגיל ההתבגרות, עולה חשיבותה של הקוגניציה החברתית, ואיתה – מרכזיותה של קבוצת השווים. במטלת ההיצג הדבור אנו משתמשים בידע שלנו על התפתחויות אלה כדי לבדוק את יכולתו של הפרט לתקשר בצורה הולמת עם סביבתו החברתית בהקשר בית ספרי.

על־פי המחקר, ישנם ארבעה רכיבים המציינים הצלחה בהפקת היצג דבור:

מטרת ההיצג – הצגת נושא הקרוב לליבו של המציג או שיש לו עניין בו.

המסר – מסירה רהוטה ואיכותית של תוכן ההרצאה הקצרה.

קהל המאזינים – תקשורת הולמת עם קהל המאזינים.

ההקשר הנסיבתי שבו ההיצג מתרחש – יכולת להתייחס להקשר התקשורתי והנסיבתי בזמן אמת.

מודלים של הערכת ההיצג הדבור מבקשים מן המאזינים (מורים ותלמידים אחרים) להתייחס לנושאים אחדים: קבלת מידע נאות על הנושא הנבחר; הצגת המידע בצורה הגיונית ורהוטה; בחירה נאותה של מילים ושל מבנים; דיבור ברור; שימוש באמצעי עזר ובעזרים חזותיים; קשר עין עם הקהל – לכל אלה יש חשיבות להערכתו של המורה, ולא זו בלבד אלא גם להערכתם של שאר התלמידים, שהם קהל היעד המוכר למציג. ככל שהתלמידים יתנסו יותר בהיצג בעל־פה, כך הם ילמדו גם לזהות אותו כסוגה תקשורתית ולהעריך את המציגים על־פי המדדים שלעיל.

- Christiansen, M. H., & Chater, N. (2016). The now-or-never bottleneck: A fundamental constraint on language. *Behavioral and Brain Sciences*, 39, E62. doi:10.1217/S0140525X1500031X
- Clark, H. H., & Krych, M. A. (2004). Speaking while monitoring addressees for understanding. *Journal of Memory and Language*, 50, 62–81.
- Slobin, D. I. (1977). Language change in childhood and in history. In J. Macnamara (Ed.), *Language Learning and Thought* (pp. 185–214). New York: Academic Press.

היחידה שלפניכם מורכבת משתי משימות הערכה בנושא פרזנטציות המיועדות לתלמידי חטיבת הביניים. בעזרת המשימות שביחידה התלמידים יזהו וינתחו את המאפיינים של פרזנטציות טובות (משימה א') ולאחר מכן יתנסו בעצמם בהכנת פרזנטציה ובהצגתה בפני קהל (משימה ב'). היחידה, בהיותה כלי להערכה מעצבת, יוצרת זיקה הדוקה בין תהליכי ההוראה-למידה בכיתה ובין תהליכי ההערכה, והיא מאפשרת לכם, המורים, להשפיע על הלמידה של תלמידים באמצעות מתן משוב מקדם. נוסף על כך, שיתוף התלמידים בתהליך הלמידה וההערכה תוך מתן הזדמנויות להערכה עצמית ולרפלקציה מפתחים אצל התלמידים מכוונות עצמית בלמידה.

המשימות מעודדות את התלמידים לגלות מעורבות בתהליך ומאפשרות להם בחירה וביטוי אישי (בפרט בשלב בחירת הנושא במשימה ב', ראו בהמשך), וזאת מתוך תפישה שהכנת פרזנטציה ממקום של משמעות אישית, עניין והנעה פנימית תסייע להם לבטא את יכולותיהם באופן מיטבי. כמו כן, המשימות ביחידה משלבות עבודת צוות, דיון בזוגות ובקבוצות וכן הערכת עמיתים במטרה לעודד שיח ואינטראקציה חברתית-ערכית.

שתי המשימות מחולקות לשלבי ביניים; כל שלב בנוי על השלבים הקודמים לו, ובכל שלב אפשר לחזור מעט אחורה, ללמוד ממה שנעשה, לשפר ולהתקדם. מומלץ להעביר כל משימה כמה פעמים במהלך השנה תוך הפעלת גמישות באופן העברת המשימה לאור השונות בין התלמידים וקצב ההתקדמות שלהם.

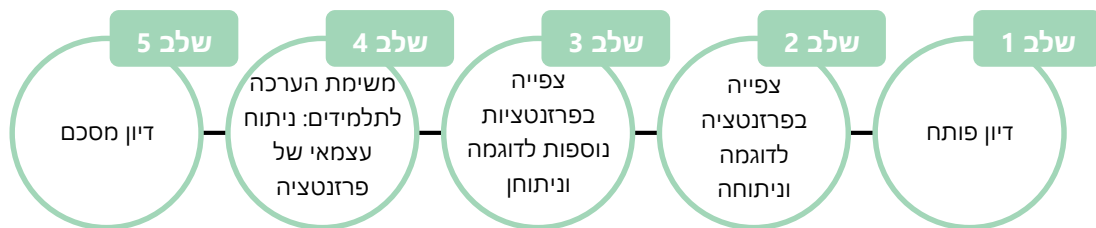
בעמודים הבאים יש תיאור קצר של משימות הפרזנטציה ושלביהן.

משימה א' – הכרת מאפייני הפרזנטציה

כיתה ז'

משימה זו פותחת את יחידת ההערכה, והיא מיועדת להעברה **בכיתה ז'**. במשימה התלמידים יזהו וינתחו את המאפיינים של פרזנטציות טובות, והיא מהווה תשתית למשימה ב', שבה הם יצטרכו להכין פרזנטציה בעצמם ולהציגה בפני הכיתה. החשיפה למאפיינים של פרזנטציה טובה תהיה באמצעות צפייה במגוון פרזנטציות ודיון מונחה במאפייניהן. במהלך הצפייה המשותפת בפרזנטציות אתם מתבקשים לכוון את התלמידים הצופים להתייחס לתוכן המוצג (פיתוח התוכן וארגונו) ולדרך ולאמצעים שבעזרתם התוכן נמסר לצופים (אופן ההצגה). בעזרת הדיון המשותף תובילו את התלמידים להבנה מהם המאפיינים של פרזנטציה טובה. לאחר מכן התלמידים יבצעו משימת הערכה, שבה הם יצפו בפרזנטציה חדשה וינתחו אותה בעצמם על בסיס הידע שרכשו. משימה זו תסתיים בדיון מסכם, שישקף לתלמידים מגוון נקודות מבט בניתוח המאפיינים של הפרזנטציה.

להלן השלבים של משימה א':

1. **דיון פותח** (שיעור אחד)

המשימה תיפתח בדיון, שבו תגבשו עם התלמידים הגדרה ראשונית של המושג "פרזנטציה" ותדונו במאפיינים של פרזנטציה טובה. כמו כן, תציגו לתלמידים את המשימה כולה כדי שידעו מה מצופה מהם בשלבים הבאים.

2. **צפייה בפרזנטציה לדוגמה וניתוחה** (1–2 שיעורים)

התלמידים יצפו יחד איתכם בפרזנטציה של מציגה בעלת ניסיון, ולאחר מכן ינתחו אותה בעזרתכם לפי שאלות מנחות במסגרת דיון כיתתי. הדיון יכלול הסתכלות על הפרזנטציה ממבט-על ("zoom out"), לצד ניתוח מעמיק של מאפיינים הקשורים לתוכן ולמבנה של הפרזנטציה ולאופן ההצגה שלה ("zoom in").

3. **צפייה בפרזנטציות נוספות לדוגמה וניתוחן** (3–4 שיעורים)

התלמידים יצפו יחד איתכם בפרזנטציות נוספות וינתחו אותן לפי המודל שהוצג בשלב 2. מטרת השלב הזה היא להעמיק את הידע של התלמידים במאפייניהן של פרזנטציות טובות ולשפר את היכולת שלהם לזהות מאפיינים אלה.

4. **משימת הערכה לתלמידים: ניתוח עצמאי של פרזנטציה** (עבודת בית או שיעור אחד)

התלמידים ינתחו פרזנטציה באופן עצמאי לפי המאפיינים שלמדו, בעזרת שאלות מנחות. אתם תעריכו את תשובות התלמידים באמצעות מחוון.

5. **דיון מסכם** (שיעור אחד)

המשימה מסתיימת בדיון כיתתי, שמטרתו לסכם את המשימה, להציג דעות מגוונות של תלמידים בניתוח המאפיינים ולהרחיב את נקודת המבט האישית. תלמידים שהתקשו בניתוח העצמאי יוכלו להיעזר בדיון כדי לשפר את הבנתם בנוגע למאפייני הפרזנטציות ולאופן שבו מאפיינים אלה באו לידי ביטוי בפרזנטציה שניתחו.

הערה: במידת הצורך אפשר להקדיש יותר שיעורים לכל שלב במשימה.

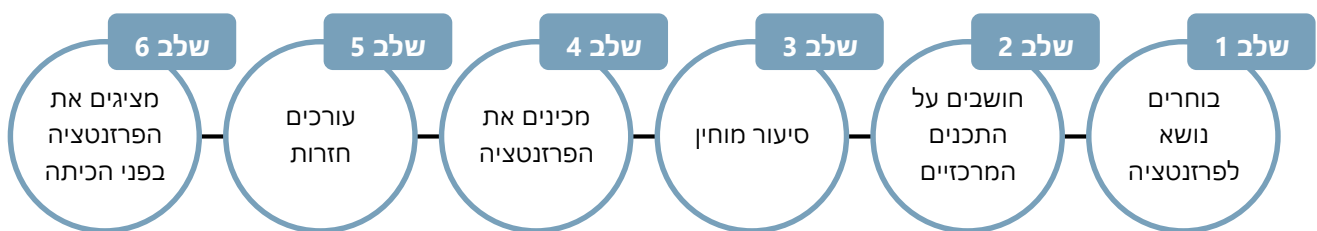
משימה ב' – הכנת פרזנטציה

כיתות ח' ו-ט'

משימה זו מיועדת להעברה **בכיתות ח' ו-ט'**, ובה יתנסו התלמידים בהכנת פרזנטציה באורך של כחמש דקות ובהצגתה בפני חבריהם לכיתה. במסגרת המשימה התלמידים יבחרו נושא הקרוב לליבם וייעזרו בחבריהם כדי לבנות את הפרזנטציה שלהם ולהתאמן על הצגתה. המשימה מחולקת לשלבי ביניים, שבכל אחד מהם התלמידים מתעדים את עבודתם **בתלקיט**, בעזרת שאלות מנחות. התלקיט מאפשר לכם, המורים, לעקוב אחר התקדמות התלמידים ולתת להם משוב בשלבים השונים של התהליך בהתאם לצורך. עבור התלמידים, השאלות המנחות מאפשרות בקרה ורפלקציה על עבודתם, והן מחברות כל שלב לשלבים שקדמו לו ולשלבים הבאים אחריו. המשימה מסתיימת בהצגת הפרזנטציות בפני הכיתה ובקבלת הערכה ומשוב.

המשימה נפתחת במפגש שבו תציגו לתלמידים את מטרת המשימה ואת שלביה (ראו להלן), וכן את הקריטריונים שעל פיהם תוערך הפרזנטציה שלהם. כל אחד מהשלבים נפתח בשיחה בכיתה, שבה תציגו לתלמידים את מה שמצופה מהם ותשוחחו עימם על דגשים החשובים לשלב. התלמידים יכולים לבצע את השלבים במסגרת השיעור או כעבודת בית, לבחירתכם. שלב 3 (סיעור מוחין) ושלב 6 (הצגת הפרזנטציות) מתבצעים בכיתה.

להלן השלבים של משימה ב':

1. בוחרים נושא לפרזנטציה

התלמידים יבחרו נושא לפרזנטציה הקרוב לליבם ומעניין אותם. התלמידים יתעדו בתלקיט את הנושא שבחרו, יסבירו מדוע בחרו בו ומדוע הם רוצים להציג אותו בפני תלמידי הכיתה. שלב זה כולל משוב מורה – אישור שלכם לנושא שנבחר, או עזרה בחידוד הנושא בהתאם לצורך.

2. חושבים על התכנים המרכזיים

התלמידים יחפשו מידע על הנושא שבחרו ויחשבו מהם התכנים המרכזיים שירצו להציג בפרזנטציה. הם יכתבו בתלקיט בקצרה (בנקודות) את פרטי המידע העיקריים שירצו להציג, ויציינו באילו מקורות מידע נעזרו.

3. סיעור מוחין: מציגים את התכנים לקבוצת תלמידים ומקיימים חשיבה משותפת (שיעור כפול)

התלמידים ייעזרו בחבריהם כדי להמשיך ולפתח את תוכני הפרזנטציה. התלמידים יעבדו בקבוצות או בזוגות, וכל תלמיד ותלמידה יציגו לחבריהם את הנושא שבחרו, את הסיבות לבחירה בנושא ואת התכנים המרכזיים שהם מתכננים להציג בפרזנטציה. המשוב שיקבלו התלמידים מחבריהם יסייע להם להבין אם הנושא מעניין וברור, היכן כדאי להרחיב או לצמצם, מה עשוי ליצור עניין אצל הצופים בפרזנטציה ועוד. שלב זה הוא גם הזדמנות עבור התלמידים לתרגל הצגה בעל־פה ראשונה בקבוצה קטנה.

4. מכינים את הפרזנטציה

התלמידים יגבשו את התוכן ואת המבנה של הפרזנטציה ויחליטו על אמצעי עזר להצגה בעקבות התובנות שרכשו בשלבים הקודמים.

א. מגבשים את התוכן ואת המבנה

בתחילה התלמידים יפתחו ויגבשו את הרעיונות ואת פרטי המידע שירצו להציג. הם יתכננו את סדר הצגת הדברים, ויחליטו גם כיצד לפתוח את הפרזנטציה וכיצד לסיימה.

ב. מתכננים את אופן ההצגה ומכינים חומרי עזר

לאחר שיסיימו לתכנן את התכנים של הפרזנטציה ואת המבנה שלה, התלמידים יחשבו כיצד להציג אותה בפני הכיתה ובאילו אמצעי עזר להשתמש (אם בכלל) כדי לתמוך בתכנים ולעורר עניין בקרב הקהל.

5. עורכים חזרות

התלמידים יתרגלו את הצגת הפרזנטציה השלמה בפני קהל – חברים, בני משפחה או כל צופה אחר/ת לבחירתם. החזרות יאפשרו לתלמידים להתנסות בהצגה ולקבל מהצופים משוב מקדם (נקודות לשימור ולשיפור) שיסייע להם לשפר את הפרזנטציה ואת אופן הצגתה ולצבור בטחון. ככל שיתנסו יותר, כך תשתפר המיומנות שלהם והם יגיעו מוכנים יותר להצגה בפני הכיתה.

6. מציגים את הפרזנטציה בפני הכיתה (כ-5 פרזנטציות בשיעור)

שלב זה הוא שיאו של התהליך, ובו התלמידים יציגו את הפרזנטציה בפני חבריהם לכיתה ובפני המורה. לאחר ההצגה החברים לכיתה ימלאו דפי תצפית (שיוגשו לכם בסיום הפעילות), ואתם תעריכו את הפרזנטציה שהוצגה לפי מחוון הערכה. כמו כן, תכתבו לכל תלמיד ותלמידה משוב אישי המפרט את התרשמותכם מהפרזנטציה שהציגו, את נקודות החוזק שבה ואת הנקודות לחיזוק בעתיד. במשוב תוכלו להתייחס גם לחווית דעתם של התלמידים שצפו בפרזנטציה, כפי שעלתה מדפי התצפית שמילאו. מומלץ לתת מקום במשוב גם לתהליך שעברו התלמידים בשלבי המשימה השונים, על סמך הליווי שנתתם להם לאורך הדרך וכפי שהוא משתקף מהתלקיט. נוסף על הערכה בכתב מומלץ לקיים שיחות משוב, בפרט עם תלמידים שהתקשו במשימה או שיש פער בין מידת הרצינות שהשקיעו בתהליך ובין התוצר הסופי שלהם (הצגת הפרזנטציה מול הקהל).